

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

Тернушака Михайла Михайловича на дисертаційну роботу
Мєдведєвої Тетяни Олександрівни «Адміністративно-деліктне
провадження у справах про правопорушення, що розглядаються
Службою безпеки України» на здобуття наукового ступеня доктора
філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

10 серпня 2026 р.

Актуальність теми дисертації.

В умовах війни забезпечення національної безпеки є ключовим пріоритетом держави. Одним із компонентів реалізації стратегії національної безпеки є правоохоронна діяльність, зокрема щодо боротьби та превенції правопорушень які посягають на державну безпеку. В першу чергу, це стосується кримінальної складової, однак КУпАП передбачає ряд складів, що опосередковано стосуються правопорушень які посягають на встановлений порядок управління, які в умовах воєнного стану актуалізують відповідну тематику.

В основному відповідні склади правопорушень розслідуються та в окремих випадках підвідомчі Національній поліції України, проте є статті, що розглядаються іншими правоохоронними органами, в тому числі Службою безпеки України.

Питання окремого наукового дослідження адміністративно-деліктного провадження у справах про правопорушення, що розглядається Службою безпеки України є нагальним з огляду важливості фактору боротьби зі злочинністю яка підриває основи державної безпеки.

В умовах воєнного стану подібні дослідження дають додатковий фундамент для удосконалення правотворчої роботи та сприяють на практиці розкриттю злочинності. Між тим, подібного роду дослідження можна використовувати для розробки методичного забезпечення відомчої діяльності та координації роботи правоохоронних органів.

Відтак, дисертаційне дослідження «Адміністративно-деліктне провадження у справах про правопорушення, що розглядається Службою безпеки України» є на часі та розкриває наукову проблему адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронної інституції щодо боротьби з правопорушеннями які посягають на державну безпеку та основи національної безпеки в цілому.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення дисертації, сформульовані висновки та рекомендації, висвітлені у роботі виступають логічним результатом проведеного дослідження, що обумовлені актуальністю предмету та методологією дослідження.

Мета та завдання дисертаційного дослідження досягнуті шляхом вдало-підібраної методології. Варто відзначити сукупність загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання використаних у дослідженні, в основі яких виступив діалектичний метод, що сприяло провести належний аналіз адміністративно-деліктного провадження у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України.

Мета сформульована дисертанткою, полягає у визначенні на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел проблематики адміністративно-деліктного провадження у справах про правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України, що посягають на державну безпеку.

Для досягнення вище-окресленої мети дисертанткою було сформульовано ряд завдань, основними з яких виступили:

- описати адміністративних правопорушень, підвідомчих Службі безпеки України в межах здійснення їх нормативно-теоретичної характеристики;

- визначити процесуально-правові засади розгляду Службою безпеки України справ про адміністративні правопорушення у сфері державної безпеки;

- охарактеризувати стабільність адміністративно-деліктного провадження у справах, що розглядаються Службою безпеки України;

- обґрунтувати гарантії діяльності Служби безпеки України у сфері запобігання посяганням на державну безпеку та встановити правові наслідки їх порушення.

Структура дисертаційного дослідження відповідає встановленим вимогам до відповідного роду наукових робіт та містить вступ, два розділи, сім підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який нараховує 219 найменувань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Тематика дисертаційної роботи розкриває предмет наукового дослідження, яким виступає адміністративно-деліктне провадження у справах про правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України, виконана згідно положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, Концепції реформування Служби безпеки України, затвердженого Указом Президента України від 20 березня 2008 року № 249/2008, Законом України «Про національну безпеку України». Виконання дисертації тісно пов'язано з реалізацією норм Закону України «Про Службу безпеки України», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Медведєвої Тетяни Олександрівни зумовлена проведенням детальним аналізом нормативних та

теоретичних положень, що надає змогу стверджувати про те що дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, що присвячені вивченню адміністративно-деліктного провадження у справах про правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України. Системність та логічність послідовного висвітлення сформульованих у роботі наукових результатів, свідчить про відповідність мети, завданням та змісту дослідження. У результаті сформульовано низку нагальних наукових положень, рекомендацій та висновків, зокрема:

- обґрунтовано доцільність концептуального відмежування державної безпеки від оборони та воєнної безпеки як самостійного об'єкта правової охорони, що охоплює протидію загрозам невоєнного та гібридного характеру;

- виокремлено поліцейсько-адміністративну, адміністративно-превентивну та гібридну моделі відповідної діяльності органів безпеки, визначено їх ключові ознаки та функціональне призначення;

- удосконалено розуміння поняття адміністративно-деліктного провадження як врегульованої нормами адміністративно-процесуального права публічно-владної діяльності, спрямованої не лише на застосування адміністративної відповідальності, а й на забезпечення справедливого процесу та захист прав особи, що визначальною ознакою має визнаватися його функціональна подвійність, яка проявляється у поєднанні карально-превентивної та правозахисної спрямованості;

- актуалізовано науковий підхід до стадійності провадження шляхом виокремлення їх функціонального призначення у контексті адміністративної юрисдикції спеціального правоохоронного органу, зокрема визначено взаємозв'язок між стадійністю, принципом пропорційності та забезпеченням балансу між інтересами державної безпеки і правами людини;

- класифіковано гарантії діяльності Служби безпеки України шляхом виокремлення загальних, спеціальних та універсальних гарантій з урахуванням специфіки оперативнорозшукової та контррозвідувальної діяльності, де особливе значення відіграє необхідність прийняття

спеціального Дисциплінарного статуту Служби безпеки України як інструменту підвищення ефективності правового регулювання та забезпечення балансу між службовою дисципліною і дотриманням прав людини;

- обґрунтовано доцільність розгляду адміністративних правопорушень у сфері державної безпеки як самостійної функціональної групи деліктів, об'єднаних спільним родовим об'єктом – державною безпекою, незалежно від їх формального розміщення у структурі КУпАП;

- інтерпретовано розуміння багаторівневої моделі участі Служби безпеки України у публічно-управлінських та адміністративно-юрисдикційних правовідносинах, яка поєднує суб'єктно-інституційний, процедурно-діяльнісний і нормативноправовий виміри, в межах якої розвинено підхід до визначення правосуб'єктності СБУ з урахуванням людиноцентричної парадигми адміністративного права та стандартів демократичного цивільного контролю над сектором безпеки, що дозволило запропонувати авторське доповнення системи принципів діяльності СБУ принципами ефективності та співмірності застосування контррозвідувальних і оперативно-розшукових заходів, що дозволяє нормативно закріпити баланс між потребами державної безпеки та гарантіями прав і свобод людини.

Практичне значення отриманих результатів.

Результати дисертаційного дослідження Медведєвої Тетяни Олександрівни можуть використовуватися у:

- науково-дослідній діяльності – для подальшого розроблення теоретичних і прикладних проблем реалізації адміністративно-деліктного провадження у справах про правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України;

- правотворчій та правозастосовній діяльності – результати дослідження містять низку пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства, викладені рекомендації можуть бути використані для підвищення

ефективності практичної діяльності суб'єктів правозастосування щодо запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку;

– навчальному процесі – у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право України» для підготовки відповідних підрозділів підручників і навчальних посібників із курсу «Адміністративне право України» та при розробці навчальних посібників, підручників тощо.

Наукові публікації Медведєвої Тетяни Олександрівни.

Наукові положення та результати дисертаційного дослідження представлено у 7 наукових працях, з яких 4 статті опубліковані у наукових фахових виданнях України та апробовані на 3 науково-практичних конференціях. У статтях та тезах доповідей авторці вдалося на високому науково-теоретичному рівні виконати поставлені наукові завдання та досягнути мети дисертаційного дослідження. У наукових публікаціях відображені елементи новизни роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження, окрім позитивних характеристик окреслених вище містить і дискусійні положення які потребують додаткового уточнення та аргументування:

1. У положенні підрозділу 1.3, на стор. 91 наведена класифікація правопорушень у сфері державної безпеки стосується більше кримінального провадження ніж адміністративно-деліктного. Авторці доцільно було б також розкрити і кваліфікаційні ознаки деліктного провадження.

2. На стор. 130-132 дисертантка змістовно розкрила особливості здійснення деліктного провадження зарубіжних країн щодо правопорушень які посягають на безпековий фактор. Попри це відсутня деталізація та конкретика зарубіжного досвіду щодо впливу та практики розгляду деліктних справ у сфері державної безпеки які б доцільно запозичити та впроваджувати.

3. На стор. 177 конкретизуючи стадійність та процедури адміністративно-деліктного провадження, що проводить СБУ авторка стверджує про те що неявка на розгляд справи обмежує право на захист особи.

Хотілося б почути більш детальне уточнення відповідного твердження.

Однак, висловлені зауваження не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, що заслуговує на позитивне оцінювання за результатами публічного захисту. Отже, дисертаційна робота Медведєвої Тетяни Олександрівни на тему «Адміністративно-деліктне провадження у справах про правопорушення, що розглядаються Службою безпеки України» є самостійною кваліфікованою науковою працею, положення та сформульовані наукові результати якої, висвітлені у висновках та рекомендаціях, відповідають «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44, а Медведєва Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

Михайло ТЕРНУЩАК

Підпис д. ю. н., доц. Тернуцака М. М. засвідчив
Голова комісії з реорганізації,
проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «УжНУ»

Олександр РОГАЧ